

สถาบันทางการเมือง

อาจารย์ผู้สอน ดร.วันฮารงค์ บินอิสริส

ความหมายของสถาบันทางการเมือง

สถาบัน มีความหมายตามตัวศัพท์ว่า ก่อตั้งองค์การหรือสมาคม เช่น มหาวิทยาลัย และสถาบันในความหมายทั่วไปมีความหมายเป็นสองนัย คือ สถาบันทางรูปธรรม อันได้แก่ องค์การหรือสมาคม เช่น มหาวิทยาลัย และสถาบันทางนามธรรม ได้แก่ ระเบียบหรือระบบที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมหนึ่ง ๆ สถาบันจะต้องมีหน้าที่ต่อสังคม หากสถาบันใดไม่มีประโยชน์ต่อสังคม สถาบันนั้นก็ต้องสูญสลายไปในที่สุด สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษานี้ นับเป็นตัวอย่างสถาบันที่มีประโยชน์ มีหน้าที่ต่อสังคม จึงเป็นสถาบันที่มีประจำอยู่ทุกสังคม

คำว่า “สถาบันทางการเมือง” เป็นคำที่กว้างขวางมากหมายรวมถึงกลุ่มหรือองค์กรที่มีบทบาทหรือความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปกครองและองค์กรที่ไม่มีหน้าที่หรือบทบาททางการเมือง แต่อาจมีผลทางการเมือง เช่น สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา เป็นต้น

นิเทศ ดินณะกุล ได้เสนออีกว่าสถาบันทางการเมือง เป็นแบบอย่างของการคิดการกระทำในเรื่องเกี่ยวกับการรักษาระเบียบ ความสงบ การบรรลุเป้าหมายของสังคมร่วมกัน และการตัดสินใจร่วมกัน สถาบันทางการเมืองเป็นสถาบันที่ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ผู้นำการเลือกตั้งลัทธิการเมืองต่าง ๆ และอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น

อาานนท์ อาภาภิรม นำเสนอว่าสถาบันทางการเมืองนั้นมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ

1. เป็นสถาบันที่มีโครงสร้างแน่นอนและสามารถศึกษาได้
2. มีหน้าที่ในการปฏิบัติกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง
3. มีลักษณะเป็นแบบแผนอย่างใดอย่างหนึ่งของพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งประชาชนทั่วไปยอมรับ และมีการปฏิบัติตามแบบแผนนั้น
4. เป็นสถาบันที่มีลักษณะแสดงถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างสมาชิกของสังคม

จุมพล หนิมพานิช ได้สรุปถึงลักษณะสำคัญของสถาบันทางการเมืองไว้เช่นกันว่า

1. จะต้อง มีแบบแผนที่หมายถึงการจัดตั้งและการยอมรับในพฤติกรรมทั้งหลาย รวมถึง กฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน และกระบวนการต่าง ๆ
2. จะต้อง มีโครงสร้างและองค์การทางการเมืองที่กำหนดรูปแบบ และวิธีการในการประพฤติ ปฏิบัติ กิจกรรมทางการเมือง
3. จะต้อง มีปฏิสัมพันธ์หรือการกระทำที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของบุคคล กลุ่มสมาคม หรือสังคมใหญ่ทั้งสังคม

สรุปแล้ว สถาบันทางการเมือง หมายถึง แบบแผนที่ถูกสร้างขึ้นมาหรือดำรงไว้ซึ่งพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นหรือไม่เป็นทางการก็ได้มีหน้าที่ในการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสังคม ยุติปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง และเป็นหลักประกันถึงเสถียรภาพของระบบการเมืองที่จะสามารถดำเนินกิจกรรม และดำรงอยู่ได้ภายใต้สภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลง

หน้าที่ของสถาบันทางการเมือง

โดยทั่วไปแล้วสถาบันทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองการปกครองแบบใดมักจะมีหน้าที่ที่สำคัญดังต่อไปนี้ การรักษาความสงบภายใน การสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นภายในสังคม การให้หลักประกันในการดำเนินการทู่ประโยชน์สุขของส่วนรวม การแก้ปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธี เช่น การเจรจาประนีประนอมต่อกัน การป้องกันการรุกรานจากต่างชาติ เป็นต้น

สถาบันทางการเมืองเป็นส่วนย่อยของทุกระบบการเมือง ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองแบบเผด็จการหรือในรูปแบบประชาธิปไตย และไม่ว่าระบบการเมืองนั้น จะมีการพัฒนาทางการเมืองอยู่ในระดับใด สถาบันทางการเมืองที่ประกอบอยู่ในทุกระบบการเมืองจะทำหน้าที่ที่แตกต่างกัน และทุกสถาบันทางการเมืองจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดความเป็นไปของระบบการเมืองที่มีอยู่ในสังคมนั้น

ข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองกับการพัฒนาทางการเมืองก็คือ ในสังคมที่ระบอบการเมืองและระดับการพัฒนาทางการเมืองอยู่ในระดับสูง จะมรสถาบันทางการเมืองที่หลากหลาย และทำหน้าที่เฉพาะด้านมากกว่าสถาบันทางการเมืองในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองที่มีระดับต่ำกว่า ฉะนั้น สถาบันทางการเมืองจึงอาจใช้เป็นปัจจัยหนึ่งในการชี้วัดถึงระดับการพัฒนาทางการเมือง

แซมมวล พี. ฮันติงตัน ได้กล่าวไว้ในคำขึ้นต้นของบทแรกในหนังสือชื่อ Political Order in Changing Societies ว่า

“ความแตกต่างทางการเมืองระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดไม่ได้อยู่ที่รูปแบบของการปกครอง แต่ที่ระดับความสามารถของการปกครอง”

จักษ์ พันธ์ชูเพชร ได้เสนอปัจจัยที่ใช้เป็นดัชนีในการวัดระดับการพัฒนาของสถาบันไว้ 2 ประการ

ประการแรก ขอบเขตของการสนับสนุน หมายถึง ขอบเขตที่สถาบันทางการเมืองและกระบวนการทางการเมืองของสถาบันได้รับการสนับสนุนจากประชาชนให้สามารถดำเนินกิจกรรมในสังคมได้ การที่สถาบันใดมีจำนวนสมาชิกมากและมาจากกลุ่มในสังคมที่แตกต่างหลากหลาย จะเป็นเครื่องแสดงถึงการได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชนในขอบเขตที่กว้างขวาง

ประการต่อมา คือระดับของความเป็นสถาบัน มีปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาเป็นองค์ประกอบในการวัดระดับดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการปรับตัว ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก

1.1 อายุของสถาบัน

1.2 อายุของกลุ่มผู้นำในสถาบัน

1.3 การทำหน้าที่ของสถาบัน

2. ความสลับซับซ้อน

3. ความเป็นอิสระ

4. ความเป็นปึกแผ่น

สถาบันพระมหากษัตริย์

ในแต่ละรัฐมีประมุขของรัฐแตกต่างกันไป รัฐที่ประกาศตนเป็นสาธารณรัฐย่อมหมายความว่า ประมุขของรัฐเป็นสามัญชนคนธรรมดา ตำแหน่งประมุขของรัฐไม่มีการสืบทอดทางสายเลือด โดยมากมักเรียกกันว่า ประธานาธิบดี

รัฐที่ปกครองในระบบรัฐสภา ประธานาธิบดีที่เป็นประมุขของรัฐ ย่อมไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารประเทศอย่างแท้จริง หากเป็นนายกรัฐมนตรีที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร เช่น สิงคโปร์ เยอรมัน อิตาลี ฟินแลนด์

ในขณะที่รัฐที่ปกครองในระบบประธานาธิบดี ตัวประธานาธิบดีย่อมเป็นทั้งประมุขของรัฐและหัวหน้าฝ่ายบริหาร กล่าวคือ ประธานาธิบดีมีอำนาจบริหารอย่างแท้จริง เช่น สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้

สำหรับไทยเรานั้น เป็นราชอาณาจักร มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ปกครองในระบบรัฐสภา หรือที่เรียกกันว่า ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือระบอบที่พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

ความหมายและความเป็นมาของสถาบันพระมหากษัตริย์

สถาบันพระมหากษัตริย์ มิได้หมายถึงบุคคล แต่หมายถึง แบบแผนทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการปกครองโดยบุคคลเพียงคนเดียว ซึ่งมีสิทธิอำนาจอย่างเด็ดขาด การสืบทอดอำนาจดำเนินไปโดยการสืบสายโลหิต สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันทางการเมืองที่เก่าแก่ ซึ่งในบางระบบการเมือง สถาบันกษัตริย์ยังคงทนต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม และการเมือง และดำรงเป็นสถาบันที่มั่นคงมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ประเทศไทย สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น และประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย เป็นต้น

สถาบันพระมหากษัตริย์มีวิวัฒนาการมายาวนาน โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากชุมชนทางการเมืองในระดับต้น เช่น รัฐเรอญาติ และรัฐเผ่าพันธุ์ เป็นต้น การเกิดชุมชนทางการเมืองทำให้เกิดผู้นำหรือผู้ปกครองตามมาโดยธรรมชาติ รัฐในยุคแรก ๆ ต้องการผู้ปกครองที่มีความสามารถในการสู้รบ และมีความอาวุโส เพราะผู้ปกครองมีหน้าที่สู้รบป้องกันการโจมตีจากรัฐใกล้เคียงและทำหน้าที่ตัดสินความขัดแย้งระหว่างสมาชิกภายในรัฐ

ต่อมาได้พัฒนาขยายใหญ่ขึ้นจนกลายเป็นนครรัฐ ราชชาติ และจักรวรรดิในที่สุด คุณสมบัติของผู้ปกครองเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีความสามารถในการวินิจฉัยสั่งการ และระเบียบบริหารมากกว่าความสามารถในการรบ เพราะสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้ปกครองได้รับการยกฐานะให้เหนือสามัญชนกลายเป็นพระมหากษัตริย์

ประเภทของสถาบันพระมหากษัตริย์

โดยทั่วไปประเภทของกษัตริย์ที่ปรากฏเด่นชัดอาจยกเป็นตัวอย่างได้ 3 ประเภท คือ กษัตริย์ยุคฟิวทัล กษัตริย์ที่ถือเทวสิทธิ และกษัตริย์ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

1. กษัตริย์ยุคฟิวทัล ระบอบกษัตริย์แบบนี้เกิดขึ้นในช่วงยุคกลางของยุโรป และบางยุคในส่วนอื่นของโลก เช่น จีน เป็นระบอบซึ่งถือว่ากษัตริย์เป็นประมุขของกลุ่มคนต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีประมุขของตน ประมุขเหล่านี้ล้วนแต่ควบคุมอาณาบริเวณหนึ่งและประชาชนจำนวนหนึ่ง เช่น ยุคฟิวทัลมีขุนนางเป็นเจ้าที่ดิน ควบคุมไพร่ที่ดิน และผู้เช่าที่ดินในเขตของตน

2. กษัตริย์ที่ถือเทวสิทธิ แนวคิดที่ถือว่ากษัตริย์มีความชอบธรรมโดยองค์การแห่งเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นเกิดขึ้นหลายแห่งในโลก ไม่ว่าจะเป็นในยุโรป เอเชีย หรือภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ละตินอเมริกา และแอฟริกา โดยหลักการถือว่า กษัตริย์มีอำนาจ และมีความชอบธรรมที่จะใช้อำนาจ เนื่องจากสถาบันกษัตริย์เป็นสถาบันที่ได้รับความเห็นชอบจากสวรรค์ กษัตริย์เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงจากพระเจ้า

3. กษัตริย์ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย มีรัฐสภา มีผู้แทน แนวทางการปกครองรูปแบบนี้ เป็นพัฒนาการทางการเมืองรูปแบบใหม่ ซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง และมีการยึดถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน มิใช่ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ

พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

พระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงมีพระราชอำนาจในสองลักษณะ ได้แก่ พระราชอำนาจโดยแท้ของพระองค์เอง และพระราชอำนาจที่ต้องมีผู้ถวายคำแนะนำรับสนองพระบรมราชโองการ พระราชอำนาจโดยแท้ก็เช่น การแต่งตั้งองคมนตรี การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายระเบียบการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ในส่วนของพระราชอำนาจที่ต้องมีผู้ถวายคำแนะนำและรับสนองพระบรมราชโองการก็เช่น การลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ (มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ) การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี (มีประธานรัฐสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ) การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ (ประธานวุฒิสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ)

บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย

สุพจน์ บุญวิเศษ ได้นำเสนอเกี่ยวกับบทบาทของพระมหากษัตริย์ ไว้ดังนี้

1. พระมหากษัตริย์ในบทบาทองค์ประมุขของชาติ

ในบทบาทองค์ประมุขสูงสุดของชาติ กษัตริย์ถูกเทิดไว้ในฐานะศูนย์รวมแห่งอำนาจ

2. พระมหากษัตริย์ในฐานะบทบาททางการเมืองการปกครอง

ในด้านการปกครอง พระมหากษัตริย์ทรงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อเอกราช
ของประเทศ

3. พระมหากษัตริย์ในบทบาททางสัญลักษณ์

สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญยิ่งในทางสัญลักษณ์ สืบเนื่องจากความเชื่อที่ว่ากษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทพ กษัตริย์ก็ต้องแสดงบทบาทสัญลักษณ์ เช่น เป็นประมุขของชาติ เป็นมิ่งขวัญของคนทั้งชาติ พระองค์ทรงเป็นที่มาของเกียรตินิยมอันเป็นสัญลักษณ์แห่งความภาคภูมิใจแก่พสกนิกรโดยทั่วไป ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตาม ทรงเป็นตัวแทนของชาติในฐานะประมุขของประเทศในการมีสัมพันธไมตรีกับต่างชาติ

มาตรา ๖

- องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้
- ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

มาตรา ๗

- พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๘

- พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

มาตรา ๙

- พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาและถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานและเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๐

- พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและทรงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่งและองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคนประกอบเป็นคณะองคมนตรี
- คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๑

- การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีหรือการให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย
- ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง
- ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๒

- องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง หรือข้าราชการเว้นแต่การเป็นข้าราชการในพระองค์ในตำแหน่งองคมนตรี และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๑๓

• ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชนทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๔

- องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๕

- การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย
- การจัดระเบียบราชการและการบริหารงานบุคคลของราชการในพระองค์ ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัยตามที่บัญญัติไว้ในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๖

- ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะทรงแต่งตั้งบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะขึ้น ให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือไม่ก็ได้ และในกรณีที่ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๗

- ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๖ หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่น แต่ต่อมากณะองคมนตรีพิจารณาเห็นว่ามี ความจำเป็นสมควรแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และไม่อาจกราบบังคมทูลให้ทรง แต่งตั้งได้ทันการ ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนเป็น คณะ ตามลำดับที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมกำหนดไว้ก่อนแล้วให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์ แล้วแจ้งประธานรัฐสภาเพื่อประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้ง ผู้นั้นขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มาตรา ๑๘

- ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๗ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน
- ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน
- ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสอง ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีเป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

มาตรา ๑๙

- ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำ ดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

- ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งเคยได้รับการแต่งตั้งและปฏิญาณตนมาแล้ว ไม่ต้องปฏิญาณตนอีก

มาตรา ๒๐

- ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎหมายเถียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗
- การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเถียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดทำร่างกฎหมายเถียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเถียรบาลเดิมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระราชวินิจฉัยเมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๒๑

- ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามกฎหมายแต่ยกราบว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ แล้วให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบและให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระรัชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ
- ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๐ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้ จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไปแล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

มาตรา ๒๒

- ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศอัญเชิญองค์พระราชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ตามมาตรา ๒๑ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ประกาศอัญเชิญองค์พระราชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์
- ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคหนึ่ง ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน
- ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวตามวรรคสอง ให้นำมาตรา ๑๘ วรรคสาม มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๓

- ในกรณีที่คณะองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๒๑ วรรคสอง หรือประธานองคมนตรีจะต้องเป็นหรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือมาตรา ๒๒ วรรคสอง และอยู่ในระหว่างที่ไม่มีประธานองคมนตรีหรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะองคมนตรีที่เหลืออยู่เลือกองคมนตรีคนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ประธานองคมนตรี หรือเป็นหรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือตามมาตรา ๒๒ วรรคสอง แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๔

- การถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายพระมหากษัตริย์ จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กระทำต่อพระราชทายาทซึ่งทรงบรรลุนิติภาวะแล้วหรือต่อผู้แทนพระองค์ก็ได้
- ในระหว่างที่ยังมิได้ถวายสัตย์ปฏิญาณตามวรรคหนึ่ง จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้ซึ่งต้องถวายสัตย์ปฏิญาณปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนก็ได้

สถาบันนิติบัญญัติ

สถาบันหลักของการปกครองที่สำคัญที่สุด ซึ่งทำให้ระบบการปกครองนั้นมีความเป็นประชาธิปไตย ก็คือ สถาบันนิติบัญญัติ ไม่ว่าจะเป็นระบบการปกครองของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา หรือของประเทศในยุโรปตะวันตก รัฐสภาคือศูนย์รวมของตัวแทนประชาชน ที่เข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชน ฉะนั้น หากจะกล่าวว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยความเห็นชอบของประชาชน รัฐสภาคือองค์กรตัวแทนของประชาชนที่เข้ามามีบทบาทให้ความเห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบ ต่อนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาล

ความหมายของสถาบันนิติบัญญัติ

สถาบันนิติบัญญัติหรือรัฐสภาในแต่ละประเทศมีการเรียกขานที่แตกต่างกันออกไป เช่น อังกฤษเรียกขานสถาบันแห่งนี้ว่า Parliament ฝรั่งเศสเรียกว่า Assembly สหรัฐเรียกว่า Congress ญี่ปุ่นเรียกว่า Diet เป็นต้น นักวิชาการ บางคนเรียกว่า สภานิติบัญญัติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนว่า สถาบันทางการเมืองแห่งนี้มีหน้าที่สำคัญ คือ การบัญญัติกฎหมาย

คำว่า รัฐสภา นั้น โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ ได้สรุปและนำเสนอไว้ว่าหมายความว่า “องค์การนิติบัญญัติ” ซึ่งก็หมายความว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการออกกฎหมาย อันมีผลบังคับใช้ทั่วไปในราชอาณาจักร

แต่คำว่า รัฐสภา ในทางรัฐศาสตร์นั้น มีความหมายมากไปกว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่ออกกฎหมาย ทั้งนี้เพราะรัฐสภานั้น นอกจากจะมีบทบาทหน้าที่นิติบัญญัติดังได้กล่าวมาแล้วยังมีหน้าที่ควบคุมดูแลการปกครองบริหารประเทศของรัฐบาล ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารอีกด้วย เช่น การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร เป็นต้น

รูปแบบของรัฐสภา

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของประเทศต่าง ๆ มี 2 รูปแบบใหญ่ คือ สภาเดียวและสองสภา แต่ส่วนใหญ่ระบบรัฐสภาในปัจจุบันมักเป็นแบบ 2 สภา ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา สำหรับประเทศไทยนั้นนับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา เราอาจแบ่งรูปแบบของรัฐสภาได้ ดังนี้

- สภาเดียวมีสมาชิกประเภทเดียวแต่งตั้งทั้งหมด
- สภาเดียวมีสมาชิกสองประเภท เลือกตั้งและแต่งตั้ง
- สองสภา สภาหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง อีกสภาหนึ่งมาจากการแต่งตั้งและเลือกตั้ง

นอกจากนี้แล้ว สภานิติบัญญัติและสภาผู้แทนราษฎรมีการแบ่งสรรสมาชิกให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาในรูปของคณะกรรมการ

คณะกรรมการสภาฯยังแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

- คณะกรรมการสามัญ คือ คณะกรรมการที่สภาเลือกจากบุคคลที่เป็นสมาชิกรวมกันเป็นคณะกรรมการ
- คณะกรรมการวิสามัญ คือ คณะกรรมการที่สภาแต่งตั้งจากบุคคล ซึ่งเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกสภา
- คณะกรรมการเต็มสภา คือ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกทุกคนในที่ประชุมสภาเป็นกรรมการ โดยประธานของที่ประชุมทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการ

อำนาจหน้าที่ของสถาบันนิติบัญญัติหรือรัฐสภา

สถาบันนิติบัญญัติหรือรัฐสภาในทุกรูปแบบ หรือระบบการบริหารไม่ว่าจะเป็นระบบรัฐสภา ระบบประธานาธิบดี และระบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี ต่างล้วนมีอำนาจหน้าที่หลักที่ไม่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1. การบัญญัติกฎหมาย
2. การบัญญัติและเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญ
3. การตรวจสอบ ควบคุมและถ่วงดุลสถาบันบริหารหรือรัฐบาล
4. การทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเขตเลือกตั้งและประชาชนทั้งประเทศ

การจัดทำกฎหมายของรัฐสภา

อำนาจหน้าที่ในการจัดทำกฎหมาย เป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงขององค์กรนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการจัดทำอยู่ 3 ขั้นตอน คือ การเสนอร่างกฎหมาย การพิจารณา และการประกาศใช้กฎหมาย

ระบบของรัฐสภาของประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยในโลกนี้ แบ่งเป็นระบบใหญ่ ๆ ได้ 2 ระบบ คือ รัฐสภาในระบบรัฐสภา และรัฐสภาในระบบประธานาธิบดี

1. การเสนอร่างกฎหมาย

การริเริ่มเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาทั้งสองระบบมีความแตกต่างกันดังนี้
คือ

การเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาในระบบรัฐสภานั้น ผู้มีสิทธิในการเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของสภา สมาชิกรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี

การเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาในระบบประธานาธิบดีกระทำได้เฉพาะสมาชิกรัฐสภาเท่านั้น องค์การบริหารไม่มีสิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย เพราะถือว่าได้แบ่งอำนาจหน้าที่ในการใช้อำนาจอธิปไตยกันแล้ว

2. การพิจารณาร่างกฎหมาย

ในการพิจารณาร่างกฎหมายของรัฐสภาทั้งสองระบบก็มีลักษณะที่แตกต่างกันไปดังนี้ คือ การประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาร่างกฎหมายของรัฐสภาในระบบรัฐสภานั้น ฝ่ายบริหารมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ถ้าหากไม่มีฐานะเป็นสมาชิกรัฐสภาอยู่ด้วย

การพิจารณาร่างกฎหมายของรัฐสภาในระบบประธานาธิบดีเป็นกิจกรรมของรัฐสภา โดยเฉพาะฝ่ายบริหารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องแต่อย่างใด และไม่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมหรือชี้แจงในที่ประชุมสภา รวมทั้งไม่มีสิทธิเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแต่งตั้งกรรมการการ เพื่อพิจารณารายละเอียดแต่อย่างใด

การประกาศใช้กฎหมาย

ประเทศที่มีรัฐสภาในระบบรัฐสภา มักจะมีประมุขของประเทศเป็นคนละคนกับหัวหน้าฝ่ายบริหาร เช่น อาจมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ มีประธานาธิบดีหรือตำแหน่งประมุขประเทศที่เรียกชื่ออย่างอื่น การประกาศใช้กฎหมายจะทำได้ก็ต่อเมื่อประมุขของประเทศได้ลงพระปรมาภิไธยหรือลงนามแล้ว

การประกาศใช้กฎหมายของประเทศที่มีรัฐสภาระบบประธานาธิบดี ซึ่งเป็นหัวหน้าของฝ่ายบริหารจะมีฐานะเป็นประมุขของประเทศด้วย ดังนั้น กฎหมายจะประกาศใช้ได้ต้องมีลายมือชื่อของประธานาธิบดีในฐานะประมุขของประเทศเสียก่อน

สถาบันบริหาร

เป็นที่ทราบกันดีว่าสถาบันฝ่ายบริหาร สถาบันนิติบัญญัติ และสถาบันตุลาการจะมีความสำคัญ และศักดิ์ศรีทัดเทียมกันในทางนิตินัย แต่สถาบันบริหารมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับในสังคมยุคใหม่ อาจกล่าวได้ว่า สถาบันบริหารมีความสำคัญอย่างมากในยุคสมัยปัจจุบัน นโยบายและการดำเนินงานของฝ่ายบริหารมีผลกระทบต่อสังคม ไม่เพียงแต่เฉพาะเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของสังคม แต่กระทบถึงความเป็นอยู่ การทำมาหากินของประชาชน กระทบถึงสถานภาพทางสังคมและการเมืองของกลุ่มชนต่าง ๆ อีกด้วย นับว่าไม่มียุคใดสมัยใดที่มีบทบาทของรัฐ ด้านการบริหารโดดเด่นเหมือนยุคสมัยปัจจุบัน

ความหมายของสถาบันบริหาร

ฝ่ายบริหาร หมายถึง บุคคล คณะบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น เช่น นโยบายด้านการศึกษา การค้า และการต่างประเทศ เป็นต้น องค์กรที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร คือ รัฐบาล ซึ่งหมายถึงคณะรัฐบาล หรือคณะรัฐมนตรี และรวมไปถึงข้าราชการทุกคนด้วย ซึ่งหัวหน้าฝ่ายบริหารในรูปแบบรัฐสภา คือ นายกรัฐมนตรีซึ่งได้รับการรับรองจากรัฐสภา เป็นหัวหน้า ส่วนการปกครองในรูปแบบประธานาธิบดี จะมีประธานาธิบดีซึ่งได้รับเลือกตั้ง มาจากประชาชนโดยตรงเป็นหัวหน้า

สถาบันฝ่ายบริหาร เป็นอีกสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญ ในทางการเมืองการปกครอง กล่าวได้ว่า สถาบันทางการเมืองแห่งนี้มีความเก่าแก่ยาวนานกว่าสถาบันนิติบัญญัติ ก่อนหน้าที่จะมีสถาบันนิติบัญญัติเกิดขึ้น สังคมการเมืองในยุคโบราณมีสถาบันบริหารเกิดขึ้นมาก่อนแล้ว ในรูปของ หัวหน้าเผ่า พระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือจักรวรรดิ แต่ในปัจจุบันองค์กรหลักที่ใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร ส่วนใหญ่จะเป็นรัฐบาล

รูปแบบของรัฐบาล

ปัจจุบันนี้รูปแบบของรัฐบาลซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับกันโดยทั่วไปมีอยู่ 2 รูปแบบใหญ่ ดังนี้คือ

1. รัฐบาลแบบรัฐสภา
2. รัฐบาลแบบประธานาธิบดี

รัฐบาลแบบประธานาธิบดีอเมริกา มีลักษณะสำคัญอยู่ 5 ประการใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

1. ประธานาธิบดีเป็นผู้ที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทุก ๆ 4 ปี
2. ประธานาธิบดีเป็นประมุขฝ่ายบริหารและประมุขแห่งรัฐ

3. รัฐมนตรีไม่มีหน้าที่รับนโยบายจากรัฐสภามาปฏิบัติ และไม่ต้องรับผิดชอบในนโยบายเป็นส่วนรวม หรือรับผิดชอบต่อรัฐสภา คือ รัฐสภาไม่มีสิทธิหรือลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะหรือเป็นรายบุคคล

4. รัฐมนตรีมีเพียงหน้าที่รับคำสั่งหรือนโยบายจากประธานาธิบดีเท่านั้น รัฐมนตรีมิได้ประกอบเป็นคณะ และไม่มีนายกรัฐมนตรี

5. อำนาจอธิปไตยบัญญัติและอำนาจบริหารแยกออกจากกันและไม่ขึ้นต่อกัน

อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล

ในบรรดาอำนาจอธิปไตยทั้ง 3 คือ อำนาจนิตินบัญญัติ บริหารและตุลาการ ฝ่ายบริหาร ได้แก่ คณะรัฐบาล หรือคณะรัฐมนตรีเป็นสถาบันที่เข้มแข็งและมีอำนาจมากที่สุด เป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจของกระบวนการทางการเมืองไทย ทั้งในทางนิตินัยและพฤตินัย อำนาจหน้าที่ ๆ สำคัญของ สถาบันนี้มีดังนี้

1. กำหนดและดำเนินนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน
2. ริเริ่มเสนอร่างพระราชบัญญัติ

3. ประสานงานระหว่างกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ
4. วางระเบียบข้อบังคับให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ถือปฏิบัติ
5. หน้าที่อื่น ๆ เช่น พิจารณาและลงมติเรื่องต่าง ๆ ที่กระทรวง ทบวง กรมเสนอ

การเข้าสู่ตำแหน่งและวาระการดำรงตำแหน่งของสถาบันบริหาร

โดยทั่วไปแล้วการเข้าสู่ตำแหน่งฝ่ายบริหารนั้นจำแนกได้ดังนี้

1. โดยการสืบสายโลหิต
2. โดยการเลือกตั้งโดยตรง
3. โดยการเลือกตั้งโดยอ้อม
 - โดยผ่านรัฐสภาหรือฝ่ายนิติบัญญัติ
 - โดยผ่านองค์กรที่เกี่ยวกับการเลือกสรรโดยเฉพาะ
 - โดยการแต่งตั้ง
 - โดยการยืดอกอำนาจ
 - แบบไม่ตายตัว
 - แบบตายตัว

สถาบันตุลาการ

ความหมายของสถาบันตุลาการ

สถาบันตุลาการ หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการปรับใช้กฎหมาย และการพิพากษาคดี เพื่อสร้างความยุติธรรมในสังคม โดยมีศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานสำคัญที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ เป็นองค์กรของสถาบันตุลาการ

บทบาทหน้าที่ของสถาบันตุลาการ

บุญอริ ยีหมะ ได้ทำการสรุปไว้ว่า สถาบันตุลาการมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้คือ

1. อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี
2. อำนาจหน้าที่ในการตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญ
3. อำนาจหน้าที่ในการตีความกฎหมาย

การแบ่งประเภทของศาลในสถาบันตุลาการ

ในหลักสากลมีการแบ่งประเภทหรือระบบของศาลดังนี้ คือ

1. ระบบศาลเดี่ยว
2. ระบบศาลคู่